

מראי מקומות - פסחים נא.

א. דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם

משמע שבפני ת"ח או בינם לבין עצמם, מותר לנהוג בהם היתר. והקשו התוס', שהרי שנינו שנותנים עליו חומרי המקום שהלך לשם. ותירצו, שהמשנה מדברת במנהג חשוב שהנהיגו על פי תלמידי חכמים, ואילו כאן מדובר במנהג שנהגו בני המדינה מעצמם.

והר"ן (יז: בדפיו) כתב לחלק באופן אחר, שמשנתנו מדברת בבני מדינה שאסרו על עצמן מה שידעו שהוא מותר, אלא שמכל מקום החמירו לאסור על עצמן כדי להזהר מן העבירה, שבזה נותנים עליו חומרי מקום שהולך לשם. אבל כאן מדובר בדברים המותרים ונוהגים בהם איסור בטעות, שסבורים שהן אסורים מן הדין, ובהן אין אדם רשאי להתיר לפני מי שאינם בני תורה, שיש לחוש שיטעו וילמדו מזה להתיר גם דברים האסורים באמת, אבל בפני תלמידי חכמים מותר.

ב. אלא רוחצין מאי טעמא לא

יש להעיר מדוע לא אמרו שטעם האוסרים הוא שמא יבואו למשכב זכור, וכפי שפירש רש"י שהחידוש שאחים רוחצים ביחד הוא שאין חוששים שיבואו לידי כך. והביאור הוא על פי המבואר בדברי הר"ן שכל מנהג שאינו מיוסד על איסור אחר אינו כלום, וכיון שלא מצינו שחששו חכמים שיבואו לידי משכב זכור אין לפרש שזהו טעם מנהג האיסור, ולכך הוצרכה הגמרא לפרש שטעם האיסור הוא משום בעל אחותו שבזה מצינו שאסרו, וזוהי סיבת המנהג לאסור גם באחים.

ג. עם הכל אדם רוחץ חוץ מאביו וכו'

פירש רש"י, מתוך שרואהו וזכר שמשם יצא, נותן לבו להרהור. והקשה הדבר שמואל, מדוע לא פירש רש"י הטעם משום כבוד אביו, וכמו שפירש לענין רבו. ולכאורה אפשר היה לתרץ, שמכך שכללו את איסור האב עם בעל אחותו ושאר קרובים, משמע שכולן מטעם אחד הם, ועל כרחק אין זה משום כבוד אלא משום הרהור, ורק ברבו שנשנה בפני עצמו הטעם שונה והוא משום הרהור.

אולם הדבר שמואל תירץ, שמכך שלדעת תנא קמא אסור אפילו במקום שאביו צריך לו, ואילו ברבו מותר כשצריך לתלמיד, מוכח שאין האיסור באב מטעם כבוד, ולכך הוצרך רש"י לפרש הטעם משום הרהור. ובדעת רבי יהודה שאם אביו צריך לו מותר, כתב להסתפק האם הוא חולק על ת"ק וסובר שטעם האיסור באביו הוא משום כבוד אביו, ולכך בצריך לו אביו מותר כפי שמוותר ברבו, או שמא מודה הוא לת"ק שטעם האיסור הוא משום הרהור, אלא שסובר שאף על פי כן במקום שהוא צורך לאב מותר משום כבוד אביו.

ד. תלמיד לא ירחץ עם רבו

כתב הבית שמואל (אה"ע סי' כ"ג סק"ה), שהאיסור לרחוץ עם רבו הוא רק אם רבו היה תחילה במרחץ, אבל אם התלמיד היה במרחץ תחילה, ואחר כך בא רבו, אין צריך לצאת. אבל כתב שאצל אביו ושאר קרובים שטעם האיסור הוא משום הרהור, אין חילוק, ואף אם הוא נכנס תחילה אסור לו לרחוץ עמהם. עוד כתב הרמ"א (שם ס"ו) שבזמן הזה מותר לרחוץ עם כל הקרובים לפי שנוהגין ללבוש מכנסים גם בבית המרחץ, ואין חשש הרהור. ויש לעיין האם גם ברבו שטעם האיסור מפני כבוד ולא משום הרהור מותר באופן זה.

ה. שווינכו ככותאי

פירש המהרש"ל, שכשם שאסור להקל בפני הכותי כדי שלא יקל יותר, כך הוא מתיירא להקל בפניכם, שמא מרוב חריפותכם ופלפולכם ילמדו ממנו להקל יותר באיסור חלב.

ו. אבל מא"י לבבל לא כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו

כתב הר"ן (יז: בדפיו), שעכשיו סברה הגמרא שלא היה דעתו לחזור, ומכל מקום מותר, כיון שבא מארץ ישראל לבבל, ואנן כייפינן להו. והקשה הדבר שמואל, כיון שאין דעתו לחזור לארץ ישראל, אם כן הרי הוא כבני בבל, ומה מועיל מה שאנו כפופים להם, הלא טעם זה אינו מועיל לבני בבל. ותירץ שכיון שמתחילה חל עליו הוראת בני ארץ ישראל, ומחמת הוראת בני בבל אנו רוצים לבטל מעליו הוראה זו, לזה מועיל מה שאנו כפופים להם, שאין בהוראת בני בבל בכדי לבטל ממנו הוראת בני ארץ ישראל.

ז. ורבה בר בר חנא דעתו לחזור הוה

העירו התוס', שאם כן יוצא שהמשנה כתובה לצדדין, שהדין שנותנים עליו חומרי מקום שיצא משם, הוא דוקא כשדעתו לחזור, והדין שנותנים חומרי מקום שהולך לשם, הוא באין דעתו לחזור. אולם הר"ן (טז: בדפיו) כתב, שהמשנה מדברת בדעתו לחזור, ולכן נותנים עליו חומרי מקום שהולך משם, ומה ששנינו שאסור גם במנהגים של מקום שהולך לשם, זהו רק בפרהסיא, ומפני המחלוקת, וכפי שסיימה המשנה 'אל ישנה מפני המחלוקת'.

ח. ופליגא דידיה אדידיה וכו'

הקשה השפת אמת, למסקנת הגמרא שספיחי כרוב אינם אסורים אלא מדרבנן גם לדעת חכמים החולקים על ר"ש, אם כן יש לחלק, שבחלב שהוא איסור דאורייתא, אסור לסמוך עליו ולאכול אפילו בפניו, אבל בדרבנן אין להחמיר כל כך. ובשלמא לדעת הראשונים שמה שנהגו בני בבל חומרא בחלב זה הוא מדרבנן גזירה משום חלב דאורייתא מובן, אבל לפירוש רש"י שחששו לדעת המחמירים הסוברים שהוא דאורייתא קשה מדוע לא תירצו כך.